

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЗМАГАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ
ФУТЗАЛІСТІВ

Коханець Петро

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Аннотация

В статье проанализированы показатели соревновательной деятельности квалифицированных футзалистов. В учебно-тренировочном процессе необходимо концентрировать внимание на анализе соревновательной деятельности команды и отдельных игроков, так как только в соревновательных условиях в полной мере проявляются положительные и отрицательные стороны подготовленности спортсменов.

Технико-тактическая подготовленность квалифицированных футзалистов трансформируется, осложняется в связи с изменениями особенностей и специфики соревновательной деятельности. Направленному совершенствованию в тренировочном процессе должны подвергаться те стороны техники и тактики игры, которые учитывают специфичность вида спорта и дают наибольший вклад в повышение эффективности технико-тактических действий футзалистов в процессе соревновательной деятельности.

Ключевые слова: соревновательная деятельность, технико-тактические действия, квалифицированные футзалисты.

Annotation

The article analyzes the indicators of competitive activities of qualified futsalists. In the training process, it is necessary to focus on the analysis of the competitive activities of the team and individual players, since only in competitive conditions, the positive and negative aspects of the athletes' preparedness are fully revealed.

The technical and tactical readiness of qualified futsalists is transformed, complicated due to changes in the characteristics and specifics of competitive activities. Directional improvement in the training process should be those aspects of technology and tactics of the game that take into account the specificity of the sport and make the most contribution to improving the effectiveness of technical and tactical actions of the futsalists in the process of competitive activities.

Key words: competitive activity, technical and tactical actions, qualified futsalists.

Постановка проблеми. Спортивні змагання є сутністю будь-якого виду спорту. Вони спрямовані на максимальну реалізацію духовних і фізичних сил, прояв різних сторін підготовленості спортсмена або команди в регламентованих змагальних умовах. Під змагальною діяльністю розуміють «сукупність дій спортсмена в змагальному процесі, об'єднаних змагальною метою і логікою її реалізації» [1; 5].

Особливостями змагальної діяльності в командних видах спорту є змінна потужність, ациклічний характер роботи, прояв рухово-координаційних, швидкісно-силових та інших рухових здібностей, що реалізуються через технічні дії у варіативних умовах боротьби зі суперником [2; 8].

Сучасна спортивна підготовка повинна поєднуватися з особливостями і вимогами змагальної діяльності спортсменів. Одним з головних завдань теоретичних досліджень є розробка методології, в якій були б практичні виходи використаних даних, отриманих у ході вивчення змагальної діяльності [3].

В управлінні змагальною діяльністю у футзалі істотно зростає роль вибору і реєстрації системи показників, що здійснюють найбільш суттєвий вплив на змагальний результат. Звідси витікає

необхідність вивчення змагальної діяльності, що інтегрально відбиває рівень підготовленості спортсменів як одного з важливих завдань контролю в системі інформаційного забезпечення управлінських рішень [6].

Змагальна діяльність гравців у футболі складається головним чином з виконання техніко-тактичних дій, які здійснюються за рахунок рухових переміщень з м'ячем і без м'яча [1; 2; 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі сторони спортивної підготовки у футболі були розглянуті в роботах багатьох авторів [1, 2, 6], але в них охоплюються лише деякі аспекти вдосконалення тактичної підготовки в атаці та захисті, величина і параметри фізичних навантажень, класифікація тренувальних вправ, взаємозв'язки фізичної і тактичної підготовки гравців, використання шкали рейтингу в тренувальному процесі.

Одним з основних шляхів управління є розробка методики для вдосконалення змагальної діяльності. Проблемою дослідження змагальної діяльності у футболі займалися В.М. Костюкевич [3], В.В. Соломонко, Г.А. Лісенчук, О.В. Соломонко [5], В.М. Шамардін [8], у баскетболі – Р.О. Сушко, О.О. Мітова, Е.Ю. Дорошенко [7], у волейболі – А.Ю. Мельник [4].

Однак у футболі дослідження змагальної діяльності на сьогодні практично не проводили, що дає змогу зазначену проблему вважати достатньо актуальною.

Вищезазначене спонукало до визначення мети нашого дослідження й постановки завдань для її досягнення.

Мета дослідження – провести аналіз показників змагальної діяльності кваліфікованих футболістів.

Методи та організація дослідження. Для вирішення поставлених завдань були використані такі методи дослідження: аналіз

та узагальнення науково-методичної літератури і мережі Інтернет, вивчення досвіду передової практики, педагогічні спостереження, методи математичної статистики.

Дослідження проводилися у річних циклах підготовки команди Екстра ліги з футболу України «Ураган» (м. Івано-Франківськ) у сезонах 2015-2016 р.р.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз літературних джерел, хронометражу і власні спостереження дали можливість охарактеризувати змагальну діяльність за трьома основними групами показників.

До першої групи можна віднести найбільш узагальнені показники, такі як:

- загальна тривалість гри;
- кількість заміन гравців;
- загальна кількість техніко-тактичних дій (ТТД) за тайм і гру в цілому;
- кількість і тривалість активних і пасивних фаз гри, зупинок.

Ці дані допомагають сформулювати загальне уявлення про основні параметри змагального навантаження в кожній окремій грі.

Друга група показників дозволяє охарактеризувати змагальну діяльність команди з боку якісних показників. До них слід віднести:

- різноманітність, кількість та ефективність атаквальних і захисних дій;
- коефіцієнти ефективності та надійності ТТД за тайм і гру в цілому.

Третя група показників покликана дати більш детальне уявлення про кількісні параметри змагального навантаження. До неї входять такі показники як:

- кількість передач м'яча (коротких і середніх в різних напрямках; довгих, прострільних і навісних в штрафну площу),
- кількість здійснених у грі ведень м'яча, обведень суперника, відборів і перехоплень м'яча, ударів по воротах.

Рухова активність футболістів

характеризується комплексним проявом фізичних якостей у короткій проміжці часу, безперервною зміною робочих режимів, високою інтенсивністю зусиль у вирішальні ігрові моменти, багатосторонній психічній діяльності.

Аналіз результатів дослідження показує, що загальна тривалість гри становить 71 хвилину, а зміна ігрових складів відбувається через 3,5-4 хвилини.

Така структура змагальної діяльності вказує на «рваний» темп гри: футболісти з великою інтенсивністю виконують ігрові дії (до 4-х хвилин за зміну) – це динамічна робота змінної інтенсивності, де чергується робота максимальної та субмаксимальної інтенсивності, з відпочинком до 4 хвилин. За гру проходить в середньому 8 змін.

Для повнішого уявлення про структуру змагальної діяльності у футболі, на наш погляд, необхідно мати чіткі поняття про групові, командні і індивідуальні техніко-тактичні дії команд.

Питання кількісної оцінки техніко-тактичної майстерності надзвичайно важливе для управління тренувальним процесом у футболі. Збір статистичного матеріалу про ігрові дії спортсменів ми вважаємо найбільш важливим елементом для управління командою.

Результати досліджень показали, що команди в середньому проводять 40 ефективних атак, що складає 63,7% від загальної кількості атак, причому найбільш ефективними є швидкі атаки, питома вага їх складає 31,0% від усіх атак, а їх ефективність – 65,1%, тоді як в позиційних атаках ефективність складає 60,6%.

У наших дослідженнях ми визначили, від яких техніко-тактичних показників залежить результативність ударів по воротах. Найбільшу вагу складають наступні показники: ефективні швидкі атаки – 65,1%, ефективні позиційні атаки – 60,6%, ефектив-

ні стандартні положення – 63,0%.

Основним засобом ведення гри (до 50% всіх ігрових дій) є короткі і середні передачі м'яча. Довгі передачі займають не більше 10%. Відсоток браку при виконанні передач становить до 30% в командах майстрів.

Гравець, який виконує точні і вчасні передачі м'яча партнерам, приносить неоціненну допомогу своїй команді. Такі передачі дозволяють атакувальним гравцям перевести м'яч до протилежних воріт, здолати «захисний бар'єр» суперників, вивести одного з партнерів на ударну позицію. Головним чинником, що впливає на ефективність передач, є технічна майстерність.

У футзалі застосовуються найрізноманітніші способи передач м'яча. Усі вони характеризуються силою, з якою м'яч спрямовується партнераві, дистанцією (короткі, середні, довгі), призначенням (у ноги або на хід партнераві), напрямом (поздовжні, поперечні, діагональні). Необхідно вдосконалювати передачі в ускладнених умовах: при силовій протидії, при дефіциті часу і простору для гравців слід налаштовувати на прийом незручних і неточних передач м'яча.

Загальна кількість єдиноборств становить не більше 15%, а ведення, перехоплення і відбір м'яча – в середньому по 10%.

Найнижчий відсоток браку відбувається при веденні м'яча – від 22 до 25%. Це пояснюється тим, що ведення є базовою технічною дією, навчання якій починається з перших занять.

Прискорення від 7 до 15 м складають до 35% від загальних переміщень, прискорення 15-20 м – 23%, понад 20 м – 15-18%. При виконанні прискорень, як правило, вирішуються тактичні і стратегічні завдання, тобто відбір м'яча, ведення, обведення, вихід на вільне місце, переслідування суперника і т.д.

Загальновідомо, що перемо-

жець у матчі визначається за найбільшою кількістю м'ячів, забитих у ворота суперника, тому для нас представляв інтерес і аналіз ефективності ударів.

Реалізація ударів по ширині майданчика досягає 16 м і по глибині 12 м при їх середній результативності 17,3% від загальної кількості ударів. У процентному співвідношенні результативність ударів виглядає таким чином: забитий м'яч у ворота суперника в зоні до 2-х метрів від воріт – 23,0% випадків; у зоні 2-4 м – в 20,6%; у зоні 4-6 м – 21,3%; у зоні 6-8 м – 8,2%; у зоні 10-12 м – 8,7% випадків, включаючи і штрафні удари, що складає 81,8%. Причому необхідно зазначити, що результативність ударів залежить від того, в яку частину воріт спрямований м'яч. Наші дані свідчать про значно вищу результативність ударів, спрямованих у нижню третину воріт (50% випадків).

Результати наших досліджень свідчать про те, що тренери, ймовірно, захоплюються універсальною підготовкою гравців. Останніми роками у футзалі отримала поширення теорія про те, що гравець має бути підготовлений в однаковій мірі для гри на будь-якому місці. Дійсно, ще раз можна відзначити, що у футзалі в якійсь мірі зникає межа між грою футзалістів різних ліній, відбувається певне нівелювання в лініях. Правильно і те, що гравець повинний володіти універсальною технікою, уміти грати на будь-якій ділянці майданчика, успішно виконувати атаквальні і захисні дії. Особливо важливо володіти досконало технікою на високій швидкості і в оточенні суперників. У той же час необхідно враховувати й індивідуальні особливості гравців, виділяти у фізичній і технічній підготовках «провідні» якості та удосконалювати їх.

Значну роль у процесі багаторічної підготовки відіграє встановлення факторної структури підготовленості кваліфікованих

футзалістів, що дозволяє на науковій основі, цілеспрямовано підбирати засоби і методи тренування та правильно розраховувати співвідношення обсягів різних видів підготовки.

Звідси випливає необхідність вивчення змагальної діяльності, яка інтегрально відбиває рівень підготовленості спортсменів як одного з основних завдань контролю в системі інформаційного забезпечення управлінських рішень [5]. Саме прагнення до забезпечення результативності змагальної діяльності визначає завдання і зміст підготовки на різних етапах і періодах річного циклу. Внаслідок чого необхідно знати не тільки структуру змагальної діяльності, а й чинники, що обумовлюють її ефективність і позитивно впливають на спортивний результат.

З метою виявлення структури підготовленості футзалістів була проведена кореляція між показниками фізичної та технічної підготовленості, характеристиками змагальної діяльності та спортивним результатом.

У результаті аналізу кореляційних взаємозв'язків виявлено, що на етапі спортивного вдосконалення на спортивний результат впливають чотири чинники, загальний внесок яких становить понад 80% загальної дисперсії вибірки.

Проведений аналіз змагальної діяльності дозволив виявити, що визначальними факторами успішності змагальної діяльності є:

1. Техніко-тактична підготовленість (36,9%) яка проявляється в результативності передач ($r = 0,785$), перехопленнях м'яча ($r = 0,810$), результативності ударів по воротах ($r = 0,712$) та загальній кількості голів ($r = 0,823$).

2. Фізична підготовка розглядається в аспекті прояву загальних і спеціальних рухових здібностей. Її загальний внесок в загальну дисперсію вибірки склав 45,6%. Даний фактор скла-

дається з декількох компонентів. Загальна та спеціальна швидкісна підготовленість складає 18,5%. Статистично значущі коефіцієнти кореляції отримані між результативністю змагальної діяльності та результатами в легкоатлетичному бігу на 10 і 30 м ($r = 0,792$ і $r = 0,651$, відповідно), веденні м'яча по прямій на 30 м ($r = 0,651$) і різницею між часом легкоатлетичного бігу на 30 м і веденням м'яча на даному відрізку ($r = 0,814$).

Певний інтерес представляє дослідження стартової швидкості у футзалістів. Проведене дослідження показало, що стартова швидкість на відрізку 10 м тісно взаємопов'язана з ефективністю ігрової діяльності ($r = 0,734$). Аналіз отриманих даних показує, що стартова швидкість – дуже важливий і об'єктивний критерій для відбору гравців в команди різних рівнів кваліфікації.

Загальна і спеціальна рухокоординаційна підготовленість у футзалістів становить 15,6% дисперсії загальної вибірки, при цьому найтісніший взаємозв'язок простежується з різницею часу ведення м'яча по прямій і між стійками ($r = 0,906$). Пояснюється цей факт тим, що у футзалі спортсмени діють на обмеженому просторі й постійно взаємодіють з іншими гравцями. Уміння швидко змінювати напрямок свого руху з м'ячем є ознакою високого рівня підготовленості гравця.

Спеціальна швидкісно-силова підготовленість проявляється в стрибкових вправах ($r = 0,714$) і ударах по м'ячу ($r = 0,695$). Ефективність виконання ударів у змагальній діяльності визначає результативність гри. У результаті спортивний успіх досягається за рахунок технічної підготовленості та моторного компонента, спрямованого на її реалізацію.

Фактор фізичної підготовленості гравців відзначають багато фахівців [4; 5] і пов'язують його із високою інтенсивністю гри, що

значно скорочує вільний простір для виконання технічних дій і час на прийняття рішення.

Висновки та перспективи подальших досліджень:

1. У навчально-тренувальному процесі необхідно широко застосовувати засоби поєднаного розвитку фізичних якостей і техніко-тактичної підготовки футзалістів. Але при вдосконаленні техніко-тактичних дій слід враховувати не тільки дані технічної і тактичної підготовленості гравців, але і ступінь їх реалізації в змагальній діяльності.

2. У результаті аналізу кореляційних взаємозв'язків виявлено, що на етапі спортивного вдосконалення на спортивний результат впливають чотири чинники, загальний внесок яких становить понад 80% загальної дисперсії вибірки.

3. При плануванні навчально-тренувального процесу необхідно враховувати факторну структуру кваліфікованих футзалістів, яка наповнить методичний зміст програми і дасть змогу вносити корективи на всіх етапах підготовки кваліфікованих футзалістів.

Подальші дослідження будуть спрямовані на розробку методичного забезпечення для введення педагогічного контролю за техніко-тактичною ігровою діяльністю кваліфікованих футзалістів.

Література

1. Алиев Э.Г. Мини-футбол (футзал): учебник / Э.Г. Алиев, С.Н. Андреев, В.П. Губа. – М.: Советский спорт, 2012. – 554 с.
2. Губа В.П. Комплексный контроль интегральной функциональной подготовленности футболистов: монография / В.П. Губа, А.А. Шамардин. – М.: Советский спорт, 2015. – 285 с.
3. Костюкевич В.М. «Теорія і методика спортивної підготовки у запитаннях і відпо-

відях». Навчально-методичний посібник/ В.М. Костюкевич – Вінниця: Планер, 2016 – 159 с.

4. Мельник А.Ю. Вивчення залежності ефективності подач від напруженості гри у змагальній діяльності волейболістів високої кваліфікації/ А.Ю. Мельник// Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. Вип.16: у 4-х т. – Л: ЛДУФК, 2012. – Т.1. – С.176-181.
5. Соломонко В.В. Футбол: підруч. для студ. вищ. навч. закл./ В.В. Соломонко, Г.А. Лісенчук, О.В. Соломонко. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Київ: Олімпійська література, 2014. – 304 с.
6. Стасюк І.І. Показники змагальної діяльності висококваліфікованих гравців у футзалі/ І.І. Стасюк// Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки/ уклад. А.В. Цьось, С.П. Козіброцький.– Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – №2 (18). – С. 317-321.
7. Сушко Р.О. Змагальна діяльність висококваліфікованих гравців у баскетболі/ Р.О. Сушко, О.О. Мітова, Е.Ю. Дорошенко: навч. посібник [для студентів вищих навчальних закладів фізичної культури і спорту] – Дніпропетровськ: 2014. – 164 с.
8. Шамардин В.Н. Сравнительная характеристика технико-тактической деятельности команды высшей квалификации в выигранных, проигранных и сыгранных вничью матчах/ В.Н. Шамардин// Физическое воспитание студентов. – 2012. – № 1. – С. 108-111.

